

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESA

SPRIEDUMS

LATVIJAS REPUBLIKAS VĀRDĀ

Rīgā 2002. gada 5. martā

Lietā nr. 2001-10-01

Latvijas Republikas Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētājs Aivars Endziņš, tiesneši Romāns Apsītis, Ilma Čepāne, Juris Jelāgins, Andrejs Lepse, Ilze Skultāne un Anita Ušacka,

ar tiesas sēdes sekretāri Egiju Freimani,

piedaloties pieteikuma iesniedzēja – Valsts cilvēktiesību biroja – pārstāvjiem Līgai Biksiniecei un Jānim Butkevičam

un institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – pārstāvim Saeimas Juridiskā biroja vadītājam Gunāram Kusiņam,

pamatojoties uz Latvijas Republikas Satversmes 85. pantu, Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu, kā arī uz 17. panta pirmās daļas 8. punktu,

Rīgā 2002. gada 5. februārī atklātā tiesas sēdē izskatīja lietu

“Par Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² panta un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa

kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam”.

Satversmes tiesa

k o n s t a t ē j a:

1. 1991. gada 29. augustā Latvijas Republikas Augstākā padome pieņēma lēmumu “Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā”, kurā tika noteikts, ka līdz attiecīgo Latvijas Republikas kodeksu vai citu likumdošanas aktu pieņemšanai Latvijas Republikas teritorijā piemērojama virkne Latvijas PSR kodeksu, tostarp arī Latvijas PSR (Latvijas) Kriminālprocesa kodekss, un ka līdz jaunu Latvijas Republikas kodeksu pieņemšanai minētie Latvijas PSR kodeksi uzskatāmi par Latvijas kodeksiem.

1998. gada 15. oktobrī, pieņemot likumu “Par Latvijas PSR normatīvo aktu piemērošanas izbeigšanu”, Saeima noteica, ka ar 1999. gada 1. janvāri spēku zaudē Latvijas PSR likumi, kā arī Latvijas PSR Augstākās padomes lēmumi un tās Prezidija dekrēti un lēmumi, kas pieņemti pirms 1990. gada 4. maija, izņemot septiņus aktus, tostarp arī Latvijas Kriminālprocesa kodeksu.

Laikā kopš 1991. gada 29. augusta vairākkārt izveidotas darba grupas jauna Kriminālprocesa kodeksa projekta izstrādāšanai. Tomēr jauns Kriminālprocesa likums tā arī nav pieņemts.

2. Spēkā esošais Kriminālprocesa kodekss pieņemts 1961. gada 6. janvārī kā Latvijas PSR kriminālprocesa kodekss, balstoties uz PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatiem. Tomēr laikā pēc 1990. gada 4. maija tajā vairāk nekā 20 reizes izdarīti apjomīgi

grozījumi. 1991. gada 22. augustā mainīts arī kodeksa nosaukums, paredzot, ka tas ir Latvijas Kriminālprocesa kodekss (turpmāk – KPK).

Atbilstoši PSR Savienības un savienoto republiku kriminālprocesa pamatu iedibinātajai kārtībai KPK sākotnēji paredzēja iespēju krimināllietas faktiskos apstākļus pēc būtības izskatīt tikai vienā – pirmajā instancē. Apelācija kā tāda nepastāvēja, spriedumus, kas nebija stājušies likumīgā spēkā, varēja pārsūdzēt tikai kasācijas kārtībā. Savukārt nolēmumus, kas stājušies likumīgā spēkā, varēja izskatīt no jauna divējādā kārtībā: pirmkārt, uzraudzības instancē un, otrkārt, sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

2.1. Atbilstoši likumam “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, ko Saeima pieņēma 1994. gada 22. jūnijā, no 1995. gada 1. oktobra kriminālprocesā darbojas trīspakāpju tiesu sistēma – krimināllietas iztiesāšana pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā un kasācijas instances tiesā. Šāda trīspakāpju tiesu sistēma attiecas uz visām krimināllietām, kuras izskatāmas pēc 1995. gada 1. oktobra. Savukārt uz lietām, kurās nolēmumi stājušies likumīgā spēkā pirms minētā datuma, tā neattiecas.

2.2. KPK 31. nodaļā “Tiesvedība uzraudzības instancē” laikā no 1990. gada 4. maija līdz 1994. gada 22. jūnijam tika izdarīti vairāki grozījumi, kas nemainīja šā institūta būtību.

Saskaņā ar KPK 376. pantu tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā, izskatīt uzraudzības kārtībā bija atļauts tikai pēc tā prokurora, tiesas priekšsēdētāja vai viņu vietnieku protesta, kam KPK piešķīris šīs tiesības. Atbilstoši minētā panta otrajai daļai šādas tiesības bija Latvijas Republikas ģenerālprokuroram (turpmāk – ģenerālprokurors), Latvijas Republikas Augstākās tiesas (turpmāk – Augstākā tiesa) priekšsēdētājam un viņu vietniekiem par ikvienas Latvijas Republikas

tiesas spriedumu vai lēmumu, kas stājies likumīgā spēkā, bet ģenerālprokuroram un Augstākās tiesas priekšsēdētājam arī par Augstākās tiesas Prezidija lēmumiem.

Saskaņā ar KPK 378. pantu minētos protestus par rajonu (pilsētu) tiesu spriedumiem un lēmumiem, kas stājušies likumīgā spēkā, ja tie nav izskatīti kasācijas kārtībā Augstākajā tiesā, izskatīja Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas kolēģija, protestus par Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas spriedumiem un lēmumiem izskatīja Augstākās tiesas Prezidijs, savukārt protestus par Augstākās tiesas Prezidija un Plēnuma lēmumiem – Augstākās tiesas Plēnums.

KPK 379. pants paredzēja, ka “notiesājoša sprieduma un tiesas lēmuma jauna izskatīšana uzraudzības kārtībā sakarā ar nepieciešamību piemērot likumu par smagāku noziegumu, sakarā ar soda mīkstumu vai citiem apstākļiem, kas pasliktina notiesātā stāvokli, kā arī attaisnojoša sprieduma vai tiesas lēmuma par lietas izbeigšanu jauna izskatīšana uzraudzības kārtībā pieļaujama tikai viena gada laikā pēc to stāšanās likumīgā spēkā”.

Savukārt KPK 382. pants noteica, ka, izskatījusi krimināllietu pēc protesta, Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas kolēģija, Prezidijs vai Plēnums pieņem motivētu lēmumu, ar kuru var: 1) protestu noraidīt; 2) atcelt spriedumu un visus tam sekojošos tiesu lēmumus un lietu izbeigt vai nodot jaunai pirmstiesas izmeklēšanai vai iztiesāšanai; 3) atcelt kasācijas kārtībā pieņemto lēmumu, kā arī tam sekojošos tiesu lēmumus, ja tādi bijuši, un nodot lietu jaunai izskatīšanai kasācijas kārtībā; 4) atcelt lēmumus, kas pieņemti uzraudzības kārtībā, un ar grozījumiem vai bez grozījumiem atstāt spēkā tiesas spriedumu un kasācijas kārtībā pieņemto lēmumu; 5) izdarīt grozījumus tiesas spriedumā vai lēmumā.

Saskaņā ar KPK 383. pantu likumīgā spēkā stājušos pirmās instances tiesas spriedumu vai lēmumu tiesa, kas izskata lietu pēc protesta, atceļ vai groza, pamatojoties uz KPK 339. - 345. panta norādījumiem. Minētie panti saturēja normas, kas regulēja toreizējo kasācijas kārtību. Citastarp bija paredzēts, ka iemesli sprieduma atcelšanai vai grozīšanai var būt: 1) pirmstiesas vai tiesas izmeklēšanas vienpusība vai nepilnīgums; 2) spriedumā izteikto tiesas secinājumu neatbilstība lietas faktiskajiem apstākļiem; 3) kriminālprocesa likuma svarīgs pārkāpums; 4) krimināllikuma nepareiza piemērošana; 5) tiesas piespriedē soda neatbilstība nozieguma smagumam un notiesātā personībai.

Savukārt KPK 384. panta otrā daļa noteica, ka, izskatot lietu uzraudzības kārtībā, tiesa var mīkstināt notiesātajam piespriedēto sodu vai piemērot likumu par vieglāku noziegumu, bet tai nav tiesības pastiprināt sodu vai piemērot likumu par smagāku noziegumu.

2.3. Likums “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, ko Saeima pieņēma 1994. gada 22. jūnijā, izslēdza KPK 31. nodaļu “Tiesvedība uzraudzības instancē” ar 1995. gada 1. oktobri.

2.4. 1997. gada 20. februārī Saeimas pieņemtā likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu (turpmāk – Pārejas noteikumi) 1. punktā paredzēts, ka līdz jaunā Latvijas Republikas Kriminālprocesa kodeksa spēkā stāšanās dienai protestu krimināllietās var iesniegt uzraudzības kārtībā. Šāds protests iesniedzams un izskatāms saskaņā ar KPK 31. nodaļas nosacījumiem (redakcijā, kas bija spēkā līdz 1995. gada 1. oktobrim) un šiem Pārejas noteikumiem. Pārejas noteikumi 1997. gada 20. februārī pieņemtajā redakcijā ir spēkā arī šā sprieduma taisīšanas laikā.

Pārejas noteikumu 2. punktā uzskaitītas lietas, kurās var iesniegt protestu uzraudzības kārtībā, proti: 1) krimināllietās, kurās piemērojams

Latvijas Republikas 1990. gada 3. augusta likums “Par nelikumīgi represēto personu rehabilitāciju”; 2) krimināllietās, kurās nolēmumi (spriedumi un lēmumi) stājušies likumīgā spēkā līdz 1995. gada 1. oktobrim, ja šīs krimināllietas nebija izskatītas likumā noteiktajās Latvijas uzraudzības instances tiesās; 3) krimināllietās, kurās nolēmumi (spriedumi un lēmumi) pieņemti un stājušies likumīgā spēkā pēc 1995. gada 1. oktobra, bet kuras nav izskatītas apelācijas vai kasācijas kārtībā, kā arī gadījumos, kad krimināllietas ir izskatītas apelācijas vai kasācijas kārtībā, bet ir KPK 449., 450. un 451. pantā noteiktie iemesli (spriedums pamatots uz krimināllikuma pārkāpumu vai kriminālprocesa pārkāpumu) un tie nav saistīti ar pierādījumu pārvērtēšanu.

Savukārt Pārejas noteikumu 3. punkts nosaka personas, kam ir tiesības iesniegt protestu uzraudzības kārtībā, proti, Pārejas noteikumu 2. punkta 1. apakšpunktā noteiktajā gadījumā – Augstākās tiesas priekšsēdētājam un viņa vietniekiem, bet 2. un 3. apakšpunktā noteiktajos gadījumos – ģenerālprokuroram un Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokuroram.

2.5. KPK 32. nodaļa “Lietu atjaunošana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem” līdz 1994. gada 22. jūnijam grozīta netika. Likums “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, ko Saeima pieņēma 1994. gada 22. jūnijā, paredzēja nelielas izmaiņas 390.-393. pantā, nemainot institūta būtību.

1998. gada 6. novembrī – dienā, kad spēkā stājās Latvijas Republikas Satversmes 8. nodaļa, – KPK 32. nodaļas 394. pants paredzēja, ka to lietu atjaunošana, kurās ir likumīgā spēkā stājies spriedums vai lēmums, pieļaujama sakarā ar jaunu apstākļu atklāšanu. Par jauniem uzskatāmi šādi apstākļi: 1) ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu konstatēta liecinieka liecību vai eksperta atzinuma apzināta nepatiesība, kā

arī citu pierādījumu viltojums, uz kuriem pamatots tiesas spriedums vai lēmums; 2) ar likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu konstatēta tiesnešu, prokurora, izmeklētāja vai izziņas izdarītāja noziedzīga ļaunprātība; 3) citi apstākļi, kas, taisot spriedumu vai lēmumu, nav bijuši zināmi tiesai un kas paši par sevi vai kopā ar agrāk konstatētiem apstākļiem pierāda, ka notiesātais nav vainīgs vai izdarījis vieglāku vai smagāku noziegumu nekā tas, par kuru viņš notiesāts, kā arī pierāda attaisnotā vai tās personas vainu, par kuru lieta bijusi izbeigta.

KPK 395. panta pirmā daļa noteica termiņus, kādos var atjaunot tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, citastarp paredzot, ka attaisnojoša sprieduma vai lēmuma par lietas izbeigšanu jauna izskatīšana atļauta tikai likumā noteikto kriminālatbildības noilguma termiņu laikā un ne vēlāk par vienu gadu no jauno apstākļu atklāšanas dienas.

KPK 396. pants paredzēja:

“Pilsoņu pieteikumus, uzņēmumu, iestāžu, organizāciju un amatpersonu paziņojumus par jaunatklātiem apstākļiem sūta prokuroram.

Ja ir kāds no šā kodeksa 388. pantā paredzētajiem iemesliem, prokurors pieņem lēmumu par tiesvedības atjaunošanu krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un izmeklē šos apstākļus. Izmeklēšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izdara, ievērojot šā kodeksa noteikumus.

Ja prokurors neatrod iemesla ierosināt tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, viņš pieņem par to motivētu lēmumu, par ko jāpaziņo ieinteresētām personām, uzņēmumiem, iestādēm vai organizācijām, kuras šo lēmumu var pārsūdzēt amatā augstākam prokuroram.”

Savukārt KPK 397. panta pirmā daļa noteica, ka tad, ja rajona, pilsētas vai tiesas apgabala prokurors pēc jaunatklāto apstākļu izmeklēšanas pabeigšanas lietā, kurā ir likumīgā spēkā stājies spriedums vai lēmums, atzinis, ka ir pamats atjaunot lietu, viņš iesniedz šo lietu un izmeklēšanas materiālus ģenerālprokuroram. Ģenerālprokurors lietu un izmeklēšanas materiālus kopā ar savu atzinumu nosūta Augstākās tiesas Krimināllietu tiesas kolēģijai.

KPK 398. pants regulēja kārtību, kādā tiesa izlemj jautājumu par krimināllietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, proti, izskatījusi lietu, tiesa bija tiesīga pieņemt vienu no šādiem lēmumiem: 1) par sprieduma vai lēmuma atcelšanu un lietas nodošanu jaunai pirmstiesas izmeklēšanai vai jaunai iztiesāšanai; 2) par sprieduma vai lēmuma atcelšanu un lietas izbeigšanu; 3) par prokurora atzinuma noraidīšanu.

2.6. Likums “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā”, ko Saeima pieņēma 1998. gada 14. oktobrī un kas stājās spēkā 1999. gada 1. aprīlī, aizstāja 388. panta pirmās daļas 3. punktā vārdu “noziegumu” ar vārdiem “noziedzīgu nodarījumu”, izteica jaunā redakcijā KPK 390.-392. pantu un papildināja KPK ar 392.¹ un 392.² pantu. Šādā redakcijā KPK 32. nodaļa ir spēkā arī šā sprieduma taisīšanas brīdī.

Tāpat kā iepriekš KPK paredz, ka tiesības uzsākt tiesvedību sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir prokuroram un ka par tiesvedības atjaunošanu krimināllietā prokurors pieņem lēmumu un izdara izmeklēšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Taču KPK 392. panta otrajā daļā precizēts, ka “iemesls tiesvedības uzsākšanai krimināllietā ir fizisko un juridisko personu, kā arī to pārstāvju pieteikumi, sabiedrības saziņas līdzekļos sniegtā informācija, kā arī informācija, kas iegūta citas krimināllietas

izmeklēšanas vai izskatīšanas procesā, ja ir šā kodeksa 388. panta pirmajā daļā noteiktie apstākļi”.

KPK 391. pants citastarp noteic, ka gadījumos, kad prokurors, pabeidzis jaunatklāto apstākļu izmeklēšanu krimināllietā, atzīst, ka ir pamats atcelt spriedumu un atjaunot tiesvedību lietā, viņš par to sniedz atzinumu, ko kopā ar krimināllietu un izmeklēšanas materiāliem, kas iegūti, izmeklējot jaunatklātos apstākļus, nosūta tiesai. Savukārt, ja prokurors, pabeidzis jaunatklāto apstākļu pārbaudi, atzīst, ka nav pamata atcelt spriedumu jaunatklāto apstākļu dēļ, viņš par to pieņem lēmumu, kura norakstu nosūta pieteicējam, izskaidrojot tiesības pārsūdzēt to amatā augstākam prokuroram.

Atbilstoši KPK 392. pantam prokurora atzinumu par krimināllietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem izskata: 1) lietās, kurās spriedumu taisījusi vai lēmumu pieņēmusi rajona (pilsētas) tiesa, – apgabaltiesa; 2) lietās, kurās spriedumu taisījusi vai lēmumu pieņēmusi apgabaltiesa, – Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta; 3) lietās, kurās spriedumu taisījusi vai lēmumu pieņēmusi Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palāta, – Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments; 4) lietās, kurās lēmumu pieņēmis Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments, – Augstākās tiesas Senāta sēdē pieci senatori, kuri agrāk nav piedalījušies lietas izskatīšanā. Sēdi vada Augstākās tiesas priekšsēdētājs.

391.¹ pants ir paplašinājis garantijas pusēm, citastarp nosakot, ka, “saņēmis lietu ar prokurora atzinumu par jaunatklātiem apstākļiem, tiesnesis nosaka lietas izskatīšanas dienu, par ko tiek paziņots pusēm, vienlaicīgi izskaidrojot pušu tiesības piedalīties tiesas sēdē”, un ka “notiesātajam, kas atrodas apcietinājumā, pēc viņa lūguma jānodrošina piedalīšanās lietas izskatīšanā”.

Savukārt 392.² pants paredz, ka, “izskatījusi lietu sakarā ar prokurora atzinumu, tiesa pieņem vienu no šādiem lēmumiem: 1) atcelt spriedumu vai lēmumu un nodot lietu jaunai pirmstiesas izmeklēšanai vai iztiesāšanai; 2) atcelt spriedumu vai lēmumu un izbeigt lietu; 3) noraidīt prokurora atzinumu un atstāt negrozītu tiesas nolēmumu”.

3. Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 92. pants noteic: “Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību.” Šis pants ir spēkā kopš 1998. gada 6. novembra.

Pieteikuma iesniedzējs – Valsts cilvēktiesību birojs – pieteikumā ietvēris šādu prasījumu Satversmes tiesai:

1) atzīt par spēkā neesošām prokurora ekskluzīvās tiesības ierosināt tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un KPK 390.-392². pantu (turpmāk – apstrīdētās KPK normas) par esošiem pretrunā ar Satversmes 92. pantu un spēkā neesošiem kopš Satversmes 8. nodaļas spēkā stāšanās dienas, t.i., kopš 1998. gada 6. novembra;

2) atzīt par spēkā neesošām ģenerālprokurora un Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurora ekskluzīvās tiesības iesniegt protestu uzraudzības kārtībā par spēkā stājušos tiesas spriedumu krimināllietā un Pārejas noteikumu 3. punktu (turpmāk – apstrīdētās Pārejas noteikumu normas) par esošu pretrunā ar Satversmes 92. pantu un spēkā neesošu kopš Satversmes 8. nodaļas spēkā stāšanās dienas, t.i., kopš 1998. gada 6. novembra.

Pieteikumā norādīts, ka atbilstoši KPK 32. nodaļai krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem atjaunojama pēc prokurora atzinuma. Savukārt apstrīdētā Pārejas noteikumu norma piešķirot ģenerālprokuroram un Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokuroram ekskluzīvas tiesības iesniegt protestus attiecībā uz vairumu spēkā stājušos tiesas spriedumu krimināllietās.

Valsts cilvēktiesību birojs uzskata, ka no Prokuratūras likumā un Kriminālprocesa kodeksā ietvertā prokurora pilnvaru uzskaitījuma varot secināt, ka prokuroram esot tiesības piedalīties visās krimināllietas izmeklēšanas stadijās. Sastādot apsūdzības rakstu, prokurors prezumējot, ka persona ir vainīga attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Spēkā stājies tiesas spriedums krimināllietā vēl jo vairāk nostiprinot prokurora pārliecību, ka persona vainīga noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka Satversmes 92. pantā ietvertais termins "ikviens" esot attiecināms uz ikvienu personu, kas atrodas Latvijas Republikas jurisdikcijā, arī uz personām, kuru lietā ir stājies spēkā spriedums krimināllietā. Notiesātajām personām esot nodrošināma iespēja bez nepamatotiem ierobežojumiem panākt savas lietas atkārtotu izskatīšanu taisnīgā tiesā gadījumā, ja lietā ir jaunatklāti apstākļi, vai arī panākt lietas izskatīšanu uzraudzības instancē.

Valsts cilvēktiesību birojs apgalvo, ka to subjektu loks, kuriem ir tiesības ierosināt tiesvedību krimināllietā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un iesniegt protestu uzraudzības kārtībā par spēkā stājušos tiesas spriedumu, esot analogisks to subjektu lokam, kuru pienākumos ietilpst apsūdzības uzturēšana un citu kriminālprocesuālo darbību veikšana. Šādas prokurora tiesības pieņemt galīgos lēmumus varot nepamatoti ierobežot personas tiesības panākt lietas izskatīšanu tiesā no jauna sakarā ar

jaunatklātiem apstākļiem un varot ierobežot tiesas pieejamību personai, un tādējādi tiekot pārkāpts Satversmes 92. pants.

Tiesas sēdē Valsts cilvēktiesību biroja pārstāvji prasījumu uzturēja.

Papildus lietā esošajam juridiskajam pamatojumam A. Butkevičs paskaidroja, ka apstrīdētās normas ietvertas vienā pieteikumā, jo gan KPK 32. nodaļa, gan Pārejas noteikumi nosakot kārtību, kādā var tikt pārskatītas krimināllietas, kurās ir stājies juridiskā spēkā tiesas spriedums. Atsaucoties uz Saeimas Aizsardzības un iekšlietu komisijas sēdē deputātu sacīto, viņš uzsvēra, ka teorētiski esot jāpieļauj, ka kļūdas var gadīties arī tad, ja visās institūcijās lieta jau ir izskatīta. Esot jādomā arī par cilvēku likteņiem un iespēju novērst šīs kļūdas.

Viņš norādīja, ka kārtību, kādā var tikt pārsūdzēts prokurora pieņemtais lēmums, nosakot KPK 22. pants un, ņemot vērā KPK un Prokuratūras likuma normas, augstākā amatpersona, kam var tikt pārsūdzēts prokurora lēmums, esot ģenerālprokurors. KPK 38. nodaļā esot noteikta kārtība, kādā var pārsūdzēt ģenerālprokurora lēmumus, un gadījumi, kuros to var darīt, taču neesot paredzētas tiesības pārsūdzēt ģenerālprokurora lēmumus, kuri pieņemti sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem vai ar kuriem noraidīti personu pieteikumi par protestu iesniegšanu uzraudzības kārtībā. Tādējādi varot secināt, ka gan vienā, gan arī otrā gadījumā galīgo lēmumu minētajos jautājumos pieņemot ģenerālprokurors.

A. Butkevičs izteica viedokli, ka, izvērtējot kriminālprocesa dalībnieku funkcijas un lomu lietas izmeklēšanas un izvērtēšanas stadijā, secināms, ka prokurors ir tā persona, kura krimināllietas atkārtotā izskatīšanā ir vismazāk ieinteresēta un kurai likumdevējs turklāt esot piešķīris ekskluzīvas tiesības lemt par notiesātā cilvēka turpmāko likteni. Tas ir, atjaunot vai neatjaunot tiesvedību lietā, kurā likumīgā spēkā ir

stājies spriedums. Viņš atsaucās arī uz konkrētu piemēru, kad lietā, kurā apsūdzības uzturētājs bijusi Ģenerālprokuratūra, personai bijis jālūdz lietas atjaunošanu sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem tai pašai Ģenerālprokuratūrai. Turklāt arī citās lietās bieži gadoties, ka ģenerālprokurors nodod jautājumu par jaunatklātiem apstākļiem izskatīt tam pašam prokuroram, kurš uzturējis apsūdzību.

Valsts cilvēktiesību biroja pārstāvis norādīja – lai konstatētu, vai tiek nodrošinātas Satversmes 92. pantā garantētās tiesības ikvienai personai aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, viens no būtiskākajiem kritērijiem ir tas, vai personai netiek radīti nepamatoti šķēršļi griezties tiesā. Atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas lietām, viņš apgalvoja, ka lietā Eirija (*Airey*) pret Īriju Eiropas Cilvēktiesību tiesa esot noteikusi, ka “tiesai jābūt pieejamai pēc būtības un ne tikai formāli”, savukārt lietā Golders (*Golder*) pret Lielbritāniju esot atzīmēts, ka “taisnīgas lietas spriešanas pamatā ir procedūras vienība, kurai piemīt visas juridiska rakstura izskatīšanai nepieciešamās garantijas”.

A. Butkevičs pauda viedokli, ka apstrīdētās normas uzliekot nepamatotus ierobežojumus notiesātajām personām attiecībā uz lietu atkārtotu caurskatīšanu uzraudzības kārtībā vai sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem. Turklāt papildus juridiskajiem šķēršļiem personām esot radīta arī zināma psiholoģiska barjera, proti, vērsties pēc palīdzības pie institūcijas, kas sekmē personu notiesāšanu.

Viņš izteica viedokli, ka lietu jauna izskatīšana izrietot no Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – ECTK) 7. protokola 4. panta.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāvis ierosināja divus iespējamus variantus minēto problēmu risināšanai. Pirmkārt, paplašināt to subjektu loku, kuriem ir tiesības iesniegt protestu uzraudzības kārtībā, atjaunojot

regulējumu, kāds bija spēkā līdz 1995. gada 1. oktobrim, tas ir, atjaunot šīs tiesības arī Augstākās tiesas priekšsēdētājam un viņa vietniekiem. Otrkārt, piešķirt tiesības pieņemt lēmumu par jaunatklātu apstākļu esamību lietā nevis prokuroram, bet gan tiesai vai arī paredzot personām tiesības pārsūdzēt ģenerālprokurora lēmumus, ar kuriem tiek atteikts ierosināt krimināllietas sakarā ar jaunatklātajiem apstākļiem vai iesniegt protestu uzraudzības kārtībā, Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamentam KPK 38. nodaļā noteiktajā kārtībā.

Viņš atsaucās uz Austrijas Konstitucionālās tiesas spriedumu lietā nr. G1-08-01, kurā esot norādīts uz tiesiskas valsts principu un to, ka neesot pieļaujams, ka persona, kas meklē tiesisku aizsardzību, visumā vienpusīgi tiek apgrūtināta ar potenciāli prettiesiska iestādes lēmuma sekām tik ilgi, līdz tās lūgums par tiesību aizsardzību tiek izlemts līdz galam.

Savukārt, atsaucoties uz Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 1996. gada 7. septembra spriedumu, pieteikuma iesniedzēja pārstāvis norādīja uz tiesas lomu, lemjot par to, vai lietā ir jaunatklājušies apstākļi, kā arī uz iztiesāšanas stadijas nozīmi kriminālprocesā.

A. Butkevičs uzsvēra, ka esot jānodrošina efektīva sistēma, lai attiecībā uz personām netiktu pieļauti procesuālo un materiālo normu pārkāpumi. Bet ja tomēr tie izdarīti, jābūt efektīviem tiesību aizsardzības līdzekļiem, ar kuru palīdzību personas var panākt taisnīguma principa ievērošanu krimināllietās, kurās tās nepamatoti notiesātas.

Pieteikuma iesniedzēja pārstāve L. Biksiniece uzsvēra, ka tādā sensitīvā un niansētā jomā kā kriminālprocess esot ļoti rūpīgi jāizvērtē, vai normatīvais regulējums pilnībā atbilst ne tikai cilvēktiesību prasībām, bet arī vispārējiem tiesību principiem demokrātiskā valstī. Citastarp viņa norādīja uz likumības principa nozīmi, saskaņā ar kuru lieta esot jāizskata tā, lai netiktu pieļauti nekādi materiālo un procesuālo normu pārkāpumi.

Šādi pārkāpumi tiešā veidā ietekmētu personas tiesības uz taisnīgas tiesas nodrošinājumu.

Viņa atzina, ka Satversme un arī Latvijai saistošie starptautiskie līgumi cilvēktiesību sfērā tieši nenosakot kārtību, kādā valstij būtu jānodrošina tiesības uz taisnīgu tiesu. Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā praksē, runājot par pārsūdzības iespējām, konkrēti nepieprasa ieviest kādu noteiktu tāda vai citāda tipa sistēmu. Taču, ja valsts ir ieviesusi vienu vai otru instanci, tad šai instancei esot jābūt efektīvai un pieejamai.

L. Biksiniece uzsvēra, ka Cilvēktiesību birojs neapstrīdot prokuratūras tiesības veikt jaunatklātu apstākļu izmeklēšanu. Bet, tā kā no jaunatklāto apstākļu esamības vai neesamības varot būt atkarīga personas notiesāšanas pamatotība un likumība, galīgo lēmumu par jaunatklātajiem apstākļiem vajadzētu pieņemt nevis procesa dalībniekam, šajā gadījumā prokuratūrai, kas ir uzturējusi pret personu apsūdzību un veikusi kriminālprocesuālas darbības, bet gan neatkarīgam un lietas iznākumā neieinteresētam procesa dalībniekam, tas ir, tiesai.

Tiesas sēdē tika norādīts, ka Valsts cilvēktiesību birojs pieprasot “atpakaļejošo termiņu” teorētiski, bet šis jautājums esot jāapskata no divām pusēm – no praktiskās puses un no teorētiskās puses. No teorētiskās puses apstrīdētās normas esot atzīstamas par spēkā neesošām no Satversmes 8. nodaļas spēkā stāšanās dienas, bet no praktiskā viedokļa esot jāskatās, vai to ir iespējams izdarīt.

Institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeima – atbildes rakstā izsaka viedokli, ka apstrīdētās normas nav pretrunā ar Satversmes 92. pantu, un lūdz pieteikumu uzskatīt par nepamatotu un noraidīt.

Saeima apgalvo, ka apstrīdētās normas neliedzot personai aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā, bet gan paredzot kārtību, kādā īstenojamas personas tiesības noteiktos gadījumos.

Atbildes rakstā uzsvērts, ka no 1995. gada 1. oktobra kriminālprocesā sākusi darboties trīspakāpju tiesu sistēma – krimināllietas iztiesāšana pirmās instances tiesā, apelācijas instances tiesā un kasācijas instances tiesā. Līdz tam KPK normas paredzējušas, ka likumīgā spēkā nestājušos tiesas nolēmumu jauna izskatīšana ir iespējama tikai kasācijas kārtībā, kas savukārt esot pretrunā ar ECTK 7. protokola 2. pantu. Iedibinot apelācijas instanci, procesa dalībniekiem tikusi dota iespēja pārsūdzēt likumīgā spēkā nestājušos tiesas nolēmumus augstākai tiesas instancei nolūkā no jauna izskatīt lietu pēc būtības kā faktisko, tā juridisko iemeslu dēļ. Līdz ar to tikušas dotas iespējas lietas dalībniekiem ar saviem spēkiem novērst iespējamās nepilnības un kļūdas, pierādot savu nevainīgumu.

Atbildes rakstā norādīts, ka Pārejas noteikumi uz laiku līdz jaunā KPK spēkā stāšanās dienai atjaunojuši tiesvedību uzraudzības kārtībā atsevišķu kategoriju krimināllietās, jo praksē parādījušies gadījumi, kad tiesu reformas dēļ ne vienmēr bijusi iespēja izskatīt konkrētu lietu vairākās instancēs. Pārejas noteikumi nevis ierobežojot personu tiesības uz taisnīgu tiesu, bet gan dodot papildu garantijas pareizai lietas iztiesāšanai.

Saeima uzsver, ka to, kas esot uzskatāms par jaunatklātiem apstākļiem un varot būt par iemeslu tiesvedības atjaunošanai krimināllietā, nosakot KPK 388. pants. Taču šie apstākļi esot jākonstatē noteiktā kārtībā – jāizdara izmeklēšana. Veikt izmeklēšanu krimināllietā esot tiesīgs prokurors, kura pienākumos ietilpstot arī jebkuras personas pieteikumu izskatīšana, ja tiekot norādīti KPK 388. pantā minētie apstākļi, turklāt arī pati persona varot pārsūdzēt prokurora lēmumu par atteikšanos atjaunot tiesvedību sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

Tiesas sēdē Saeimas pārstāvis G. Kusiņš minēto viedokli uzturēja.

Viņš norādīja, ka no 1995. gada 1. oktobra izveidotā trīspakāpju tiesu sistēma atbilstot ECTK 7. protokola 2. pantam, savukārt apstrīdētajos Pārejas noteikumos valsts paredzējusi papildu iespēju.

Atsaucoties uz tiesiskās palāvības principu, G. Kusiņš uzsvēra, ka esot jāpaļaujas uz to, ka tiesas spriedumi ir stabili, un tiesiskā kārtība prasot, lai šie tiesas spriedumi netiktu apšaubīti vairākas reizes pēc kārtas. Vienlaikus viņš atzina – esot jāpieļauj, ka varot būt tāda situācija, kad tiesu kļūdas ir iespējamās. Esot jāņem vērā, ka šajā jautājumā “saduras” divi dažādi principi un nepieciešami kompromisa meklējumi. No vienas puses, tiesas spriedumiem esot jābūt stabiliem un neapšaubāmiem, no otras puses, ir jānodrošina mehānisms, kā kļūdas labot. Tātad esot jāatrod divu dažādu interešu līdzsvars.

G. Kusiņš apgalvoja, ka neesot pamatoti pieteikuma iesniedzēja centieni sapludināt visu prokuratūru kā vienu vienotu organismu un pateikt, ka prokuratūra esot viens vienots apsūdzības uzturētājs. Neesot pamatots apgalvojums, ka apsūdzību uzturot instance, jo apsūdzību uzturot konkrēts prokurors, un nevarot automātiski teikt, ka gadījumā, ja tiesa pieņemot nolēmumu, tad esot nostiprinājusies gan tā prokurora pārlicība, kurš ir uzturējis apsūdzību, gan arī visu pārējo prokuroru pārlicība par personas vainu.

Saeimas pārstāvis norādīja uz likumā noteiktajām prokuratūras funkcijām. Esot jāņem vērā ne tikai pienākums uzturēt valsts apsūdzību, bet arī pienākums likumā noteiktajā kārtībā aizsargāt personu un valsts tiesības un likumīgās intereses un veikt citas likumā noteiktās funkcijas. No Prokuratūras likuma 2. panta izrietot, ka prokuratūrai zināmā mērā esot duāls raksturs. Viņš atsaucās uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumu Delkorta (*Delcourt*) lietā, kur esot norādīts, ka prokuratūrai katrā

nacionālajā valstī varot būt atšķirīgas tiesības, atšķirīgas pilnvaras un atšķirīgs statuss. Nevajagot prokuratūru *a priori* uztvert kā vajāšanas mehānismu.

Saeimas pārstāvis apgalvoja, ka sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem prokurors varot mainīt savu lēmumu, jo viņš šo lēmumu iepriekš esot pieņēmis uz to dokumentu un to materiālu pamata, kas bijuši zināmi.

G. Kusiņš uzsvēra, ka esot jāņem vērā tas, ar kādu nolūku likumdevējs ir ietvēris šo pantu un kādu saturu likumdevējs ir vēlējis tajā ielikt, proti, esot jāņem vērā vairākas intereses.

Viņš izteica viedokli, ka lai gan tiesības pārsūdzēt ģenerālprokurora lēmumu tiesā neesot ierakstītas Kriminālprocesa kodeksā, tas tomēr neliedzot personai, atsaucoties tieši uz Satversmi, vērsties tiesā. Esot grūti prognozēt, kādas būs sekas, bet arī Satversmes tiesa esot atzinusi, ka Satversme ir piemērojama tieši. Tomēr jautājums par ģenerālprokurora aktu pārsūdzēšanu neesot risināms šīs lietas ietvaros.

Sagatavojot lietu izskatīšanai, pieprasīts Augstākās tiesas priekšsēdētāja, ģenerālprokurora un darba grupas Kriminālprocesa likumprojekta izstrādei viedoklis.

Augstākās tiesas priekšsēdētājs uzskata, ka pieteikuma iesniedzēja izklāstītie pamatojumi neatbilstot Satversmes 92. panta jēgai, apstrīdēto KPK normu saturam, citu spēkā esošo KPK normu nostādnēm, kā arī ECTK 7. protokola 2. un 4. pantam. No minētajām starptautiskajām tiesību normām esot redzams, ka tās deklarē tiesības izskatīt lietu augstākās instances tiesā un tiesības atkārtoti ierosināt lietu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem konkrētās valsts nacionālās likumdošanas noteiktajos gadījumos un kārtībā, kuru šajā gadījumā reglamentējot KPK – konkrēti, KPK

32. nodaļa. Lai noskaidrotu, vai ir pamats atcelt likumīgā spēkā stājušos tiesas spriedumu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, likums paredz izdarīt izmeklēšanu. Izmeklēšanu saskaņā ar Prokuratūras likumu organizējot, vadot un veicot prokurors. Tiesa izmeklēšanu neveicot. Savukārt par prokurora atzinumu par jaunatklātiem apstākļiem lemjot tiesa. Turpretī uzraudzības protestu iesniegšana neatbilstot Augstākās tiesas funkcijām.

Ģenerālprokurors izsaka viedokli, ka Valsts cilvēktiesību biroja ierosinājums paplašināt to subjektu loku, kuriem ir tiesības vērsties tiesā uzraudzības kārtībā, iekļaujot šai lokā arī notiesātās personas, faktiski novestu pie četrpakāpju tiesu sistēmas izveidošanas un līdz ar to pie nepamatotas lietu pārskatīšanas. Valsts cilvēktiesību biroja apgalvojums par prokurora ekskluzīvajām tiesībām iesniegt protestu uzraudzības kārtībā esot pamatots tikai daļā par paša protesta sagatavošanu un iesniegšanu, bet iniciatīvas tiesību ziņā šis apgalvojums neatbilstot patiesībai. Pie tam pašreizējā kārtība nodrošinot iespēju pārbaudīt iesnieguma pamatotību un tikai tad gatavot un virzīt protestu uz tiesu.

Ģenerālprokurors uzskata, ka KPK 390. panta otrā daļa paredzot faktiski neierobežotu to personu loku, kurām ir tiesības griezties prokuratūrā ar iesniegumu par tiesvedības uzsākšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem. Lai konstatētu jaunatklātā apstākļa pastāvēšanu un saistību ar konkrētu krimināllietu, esot jāveic izmeklēšana, kuru saskaņā ar likumu esot tiesīgs veikt prokurors. Prokuroram esot pienākums izskatīt jebkuras personas pieteikumu, ja tajā ir norādīti KPK 388. pantā minētie apstākļi.

Darba grupa Kriminālprocesa likumprojekta izstrādei izsaka viedokli, ka KPK pilnībā garantējot Satversmē un starptautiskajos

dokumentos minētās personas tiesības uz tās lietas izskatīšanu tiesā. Likums nodrošinot procesa dalībnieku likumisko interešu aizsardzību, paredzot tiesības pārsūdzēt jebkuru pirmstiesas izmeklēšanas iestādes lēmumu vai tiesas nolēmumu, un neesot pamata atzīt apstrīdētās normas par esošām pretrunā ar Satversmes 92. pantu.

Darba grupa uzsver, ka viens no faktoriem, kuri veicina sabiedrības uzticību tiesai vispār, esot spēkā esošā sprieduma stabilitāte, ko varot uzskatīt par vienu no iemesliem, kāpēc netiekot piedāvāta bezgalīga spriedumu pārsūdzēšanas iespēja. Pārsvārā valstīs neesot citādas tiesas spriedumu pārsūdzēšanas kārtības kā tikai apelācija un kasācija (vai revīzija). Pārejas noteikumos valsts uzņemoties papildu saistības.

Vienlaikus darba grupa apgalvo, ka ir sagatavojusi precīzāku regulējumu lietu jaunai izskatīšanai sakarā ar būtiskiem materiālo un procesuālo tiesību normu pārkāpumiem (līdzšinējā uzraudzības kārtība).

Pieaicinātā persona – darba grupas Kriminālprocesa likumprojekta izstrādei vadītājs Gunārs Kūtris – tiesas sēdē uzsvēra, ka Latvijā indivīdam ir dotas tiesības uz viņa lietas izskatīšanu tiesā, turklāt, ja konkrētā lieta tiek izskatīta tiesā, bet persona nav apmierināta ar tiesas spriedumu, vai nu uzskatot, ka ir pieļauts likuma pārkāpums, vai ka ir kādi citi faktori, kuru dēļ spriedums nav likumīgs vai pamatots, šai personai Latvijā esot piešķirtas starptautiskajos dokumentos paredzētās cilvēktiesības pārsūdzēt tiesas spriedumu; pirmām kārtām tās esot tiesības pārsūdzēt apelācijas instancēm tiesas spriedumu pēc būtības.

Viņš izteica viedokli, ka no kriminālprocesa viedokļa divi jautājumi būtu jānošķir atsevišķi: process sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem un process uzraudzības kārtībā jeb tā saucamā nokavētā kasācija. Uzraudzības protests esot atjaunots, lai radītu iespēju novērst tiesas kļūdas. Praksē esot redzams, ka šis uzraudzības protests samērā labi funkcionē. Tā pagājušajā

gadā līdz oktobrim no 27 uzraudzības protestiem 13 – gandrīz puse – tika apmierināti.

Darba grupas vadītājs norādīja, ka valsts esot uzņēmusies uzraudzības kārtībā novērst tiesas pieļautu kļūdu un šīs tiesības piešķirtas augstākajiem tiesu varas pārstāvjiem. Valsts neignorējot to cilvēku intereses, kuru tiesības kaut kādā veidā pārkāptas. Šie cilvēki varot griezties pie kompetentām amatpersonām ar iesniegumiem un ierosināt, lai šis process sāktos.

Savukārt jautājumā par jaunatklātiem apstākļiem G. Kūtris norādīja, ka pirms materiāla iesniegšanas tiesā esot vajadzīga šā materiāla izvērtēšana, pārbaudīšana, lai tiesai neveidotos vienas puses viedoklim atbilstoša nostāja. Jebkurā iesniegumā esot arī subjektīvais moments. Institūcija, kurai valsts ir ekskluzīvi piešķīrusi kriminālvajāšanas tiesības, pierādījumu vērtēšanas, pierādījumu vākšanas tiesības, arī šajā gadījumā, saņemto iesniegumu izvērtējot, pārbauda vai tur minētie fakti tik tiešām tādi ir. Šajā gadījumā tiesības izvērtēt – sākt vai nesākt procesu – esot piešķirtas tāpat kā jebkurā krimināllietas ierosināšanas momentā.

Jaunajā Kriminālprocesa projektā esot ielikta jauna nianse, proti, arī zvērināts advokāts – notiesātās vai attaisnotās personas pārstāvis vai tās personas pārstāvis, pret kuru lieta ir izbeigta, – būs tiesīgs iesniegt šo iesniegumu – sūdzību uzraudzības kārtībā. Savukārt, ja valsts paredzētu ikvienai personai tiesības iesniegt šādu uzraudzības sūdzību vai protestu, tad Latvijas tiesās tiktu izveidota vēl viena pārsūdzības instance un tiktu dublēta kasācijas instance.

Runājot par apstrīdēto normu atzīšanu par spēku zaudējušām ar 1998. gada 6. novembri, G. Kūtris uzsvēra, ka pat teorētiski esot grūti iedomāties, kādā veidā varot atcelt to, kas ir noticis. Turklāt esot jāņem

vērā, ka uz apstrīdēto normu pamata ir izskatītas arī lietas, kurās notiesātajām personām sods samazināts vai tās attaisnotas.

Satversmes tiesa

s e c i n ā j a :

1. Pieteikumā ietverts prasījums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 92. pantam, tomēr no paša pieteikuma un pieteikuma iesniedzēju tiesas sēdē teiktā izriet, ka būtībā tiek apstrīdēta minēto normu atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, proti, ka “ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā”.

Lai izvērtētu apstrīdēto normu atbilstību minētajai Satversmes normai, vispirms ir jānoskaidro, vai Satversmes 92. pantā ietvertās tiesības uz taisnīgu tiesu:

1) paredz ikvienai personai tiesības uz krimināllietas izskatīšanu uzraudzības instancē un tiesības vērsties tiesā sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem;

2) ietver citas tiesības vai ierobežojumus attiecībā uz tādu krimināllietu jaunu izskatīšanu, kurās ir spēkā stājies tiesas nolēmums.

Lai konstatētu, vai Satversmes 92. pants ietver kādus no minētajiem komponentiem, no vienas puses, ir jāanalizē starptautiskās cilvēktiesību normas, tostarp ECTK un tās interpretācija Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, bet, no otras puses, jāpārlicinās, vai Latvijas likumdevējs Satversmes 92. pantā nav ietvēris plašākas tiesības, nekā noteic starptautiskie dokumenti (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 17. janvāra spriedumu lietā nr. 2001-08-01*).

2. Starptautiskā pakta par pilsoņu un politiskajām tiesībām (turpmāk – Pakts) 14. pants citastarp paredz, ka “katram ir tiesības, ja tiek izskatīta jebkura viņam uzrādītā kriminālapsūdzība ... uz to, lai lietu taisnīgi un publiski izskatītu kompetenta, neatkarīga un objektīva tiesa, kas izveidota saskaņā ar likumu”. Arī ECTK 6. pants citastarp noteic, ka “ikvienam ir tiesības, nosakot ... viņam izvirzītās apsūdzības pamatojumu, uz taisnīgu un atklātu lietas savlaicīgu izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā likumā noteiktā tiesā”.

Šā panta mērķis ir nodrošināt taisnīgumu, izmantojot procedūru tiesā. Tiesības uz taisnīgu tiesu ietver divus aspektus – institucionālo (piemēram, tiesas neatkarību un objektivitāti) un procedūras aspektu (piemēram, pienācīgu lietas izskatīšanu). Turklāt ECTK 6. pants sasaistē ar 5. pantu citastarp uzliek valstīm sevišķu pozitīvu pienākumu, saskaņā ar kuru tām jāizveido un jā saglabā institucionālās infrastruktūras, kas nepieciešamas taisnīgas tiesas realizēšanai, kā arī jāizsludina un jāievieš tiesību normas, kas garantē, ka pati procedūra ir taisnīga un objektīva (*sk. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter, Council of Europe, 1996, p. 157*).

Arī Satversmes 92. pantā minētais jēdziens “taisnīga tiesa” ietver divus aspektus, proti, “taisnīga tiesa” kā neatkarīga tiesu varas institūcija, kas izskata lietu, un “taisnīga tiesa” kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs process, kurā šī lieta tiek izskatīta. Pirmajā aspektā šis jēdziens tulkojams sasaistē ar Satversmes 6. nodaļu, otrajā – sasaistē ar tiesiskas valsts principu, kas izriet no Satversmes 1. panta. Satversmes 92. pants paredz gan pienākumu izveidot attiecīgu tiesu institūciju sistēmu, gan arī pienākumu pieņemt attiecīgas procesuālās normas.

Tādējādi Satversmes 92. pants prasa, lai tiktu izveidota sistēma, kurā krimināllietas izskatītu taisnīga, objektīva tiesa, un lai šīs lietas tiktu izskatītas kārtībā, kas nodrošinātu to taisnīgu un objektīvu izspiešanu.

3. ECTK izvirza virkni prasību attiecībā uz kriminālprocesu, citastarp tās 7. protokola 2. pants nosaka:

“1. Ikvienam, kuru tiesa ir atzinusi par vainīgu kriminālnoziedzumā, ir tiesības uz vainas pierādījuma vai sprieduma pārskatīšanu augstākā instancē. Šo tiesību izmantošanu, ieskaitot pamatu, nosaka likums.

2. Šīs tiesības ir pakļautas izņēmumiem attiecībā uz vieglāka rakstura pārkāpumiem, kurus nosaka likums, vai gadījumos, kad attiecīgā persona pirmajā instancē ir tiesāta augstākās tiesas instancē vai šī persona ir tiesāta pēc lūguma par lietas izbeigšanu iesniegšanas.”

Arī Pakta 14. panta piektā daļa noteic, ka “katram, kas notiesāts par kādu noziedzumu, ir tiesības uz to, lai viņa notiesāšanu un spriedumu no jauna izskatītu augstāka tiesas instance saskaņā ar likumu”.

Tomēr, kā pamatoti tiesas sēdē atzina Saeimas pārstāvis G. Kusiņš un arī darba grupas Kriminālprocesa likumprojekta izstrādei vadītājs G. Kūtris, minēto starptautisko normu prasības kopš 1995. gada 1. oktobra apmierina Kriminālprocesa kodeksā ietvertā un praksē realizētā apelācijas kārtība. Atbilstoši KPK 433. pantam ikviens likumīgā spēkā nestāties tiesas nolēmums var tikt pārsūdzēts augstākai tiesas instancei nolūkā no jauna izskatīt lietu pēc būtības kā faktiski, tā juridiski iemeslu dēļ. Apelācijas sūdzību var iesniegt tiesājamais, attaisnotais, viņu aizstāvji un likumiskie pārstāvji, cietušais, civilprasītājs, civilatbildētājs un viņu pārstāvji. Savukārt prokurors, kas piedalījies lietā, un amatā augstāks prokurors var

pārsūdzēt tiesas nolēmumu apelācijas kārtībā, iesniedzot apelācijas protestu.

Ne no ECTK 7. protokola 2. panta, ne Pakta 14. panta neizriet prasība, lai kriminālprocesā līdztekus apelācijai pastāvētu vēl kāda obligāta instance, kurā persona varētu pārsūdzēt tiesas nolēmumu.

Taču Latvijā pastāv iespēja izskatīt lietas vēl arī kasācijas kārtībā, proti, likumīgā spēkā nestājušos apelācijas instances tiesas nolēmumu pārsūdzēšana tajā gadījumā, ja spriedums pamatots uz krimināllikuma pārkāpumu vai kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu.

4. Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, kriminālā tiesvedība veido vienotu veselumu un tai jānoslēdzas ar spēkā stājušos tiesas spriedumu. Procedūra kasācijas kārtībā ir viena speciāla kriminālās tiesvedības stadija, un tās sekas var izrādīties izšķirošas apsūdzētajam. Tāpēc grūti iedomāties, ka procedūra, kādā notiek kasācija, atrodas ārpus ECTK 6. panta pirmās daļas [*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1970. gada 17. janvāra spriedumu Delkorta (Delcourt) lietā*].

Arī Latvijas kriminālprocess ir uzlūkojams kā vienots veselums. Izskatot lietu uzraudzības kārtībā vai sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem, tāpat kā izskatot lietu kasācijas kārtībā, sekas var izrādīties izšķirošas apsūdzētajai, respektīvi notiesātajai vai attaisnotajai personai. Tāpēc prasības, ko taisnīgas tiesas jēdziens izvirza krimināllietas izskatīšanas procedūrai kopumā, attiecināmas arī uz lietas izskatīšanu uzraudzības kārtībā un lietas izskatīšanu sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem.

5. Satversmes 92. pantā ietvertais jēdziens “savas tiesības un likumiskās intereses” ir plašāks nekā Paktā garantētās tiesības ikvienam

vērsties taisnīgā tiesā, “ja tiek izskatīta jebkura viņam uzrādītā kriminālapsūdzība” vai Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā paredzētās tiesības uz taisnīgu tiesu par “izvirzītās apsūdzības pamatotību”. Tomēr lietas izskatīšana uzraudzības kārtībā un lietas izskatīšana sakarā ar jaunatklātiem apstākļiem ir vērsta uz jau izspriestu, jau aizstāvētu tiesību jaunu izspriešanu, aizstāvēšanu. Minētās procedūras nav vērtējamas atrauti no kriminālprocesa kā vienota veseluma.

Spēkā stājies galīgais nolēmums krimināllietā uzlūkojams nevis kā publiskās varas akts, attiecībā uz kuru saskaņā ar Satversmes 92. pantu katrā gadījumā rodas tiesība vērsties taisnīgā tiesā, bet kā šīs tiesības realizācijas loģisks noslēgums. Pieņemot pretējo, zustu Satversmes 92. panta jēga, jo tādā gadījumā aizskartās tiesības nekad nebūtu iespējams aizstāvēt līdz galam. Jēdziens “aizstāvēt” Satversmes 92. panta izpratnē nenozīmē tiesības uz bezgalīgu tiesas procesu, gluži otrādi, – uz procesu, kuram saprātīgā laikā jānoslēdzas ar spēkā stājušos stabilu spriedumu. Jāņem vērā, ka Satversmes 92. pants ietver ne vien apsūdzētā tiesības uz taisnīgu tiesu, bet arī citu personu, tostarp cietušā, tiesības uz savu tiesību un likumisko interešu aizstāvēšanu.

Nav pamatota pieteikuma iesniedzēja atsauce uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumiem *Goldera (Golder)* un *Eirijas (Airey)* lietās. Spriedums *Goldera* lietā skar notiesātās personas tiesības uz taisnīgu tiesu gadījumā, kas saistīts ar ieslodzījuma laikā notikušo, bet nav saistīts ar lietu, kurā šī persona notiesāta. Savukārt *Eirijas* lietā ir runa par sievieti, kurai nav materiālu iespēju saņemt juridisko palīdzību, un viņas tiesībām vērsties tiesā sakarā ar jautājumiem, kas saistīti ar viņas laulību. Neviens no šiem spriedumiem nav saistīts ne ar kādām tiesībām attiecībā uz jau izspriestu krimināllietu un tajā spēkā stājušos spriedumu.

6. Pakta 14. panta septītā daļa noteic, ka “nevienu nedrīkst otrreiz notiesāt vai sodīt par noziegumu, par kuru viņš jau ticis galīgi notiesāts vai attaisnots saskaņā ar likumu un katras valsts kriminālprocesa tiesībām”.

Savukārt ECTK 7. protokola 4. pants paredz:

“1. Nevienam nedrīkst no jauna tiesāt vai sodīt kriminālprocesā tās pašas valsts jurisdikcijā par noziegumu, par kuru viņš jau ir ticis galīgi attaisnots vai notiesāts saskaņā ar šīs valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem.

2. Iepriekšējā apakšpunkta nosacījumi neietekmē atkārtotu lietas ierosināšanu saskaņā ar attiecīgās valsts likumu un soda izciešanas noteikumiem, ja ir pierādījumi par jauniem vai no jauna atklātiem apstākļiem vai ja iepriekšējā procesā ir pieļautas būtiskas kļūdas, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu.

3. Nevar būt atkāpes no šī panta saskaņā ar Konvencijas 15. pantu.”

Tādējādi ECTK nosaka divus gadījumus, kad pieļaujama tiesvedības atjaunošana krimināllietās, kurās ir likumīgā spēkā stājies nolēmums. Proti, pirmkārt, jaunatklāti apstākļi un, otrkārt, tādas iepriekšējā procesā pieļautas būtiskas kļūdas, kas varēja ietekmēt lietas iznākumu. Nav pamatots Valsts cilvēktiesību biroja viedoklis, ka minētā norma uzliek pienākumu nodrošināt lietu jaunu izskatīšanu. Gluži otrādi, ņemot vērā, ka minētais ECTK pants vērsts uz apsūdzētās, respektīvi, notiesātās personas aizsardzību pret valsti, konstatējams, ka tā mērķis ir strikti ierobežot gadījumus, kad iespējams atjaunot tiesvedību lietā par sliktu attaisnotajai vai notiesātajai personai.

7. Pie prasībām, ko taisnīgas tiesas jēdziens izvirza krimināllietas izskatīšanas procedūrai kopumā, pieder arī līdzvērtīgu iespēju princips. Tas

prasa visām procesā iesaistītajām pusēm līdzvērtīgu iespēju izklāstīt lietas apstākļus un liedz kādai no pusēm piešķirt būtiskas priekšrocības salīdzinājumā ar oponentu. Izšķirot jautājumu, vai šis princips ievērots, Eiropas Cilvēktiesību tiesa īpaši izceļ trīs kritērijus: prokurora lomu procesā, procesa apstākļus un procedūras ietekmi uz apsūdzētā stāvokli (*sk. Law and practice of the European Convention on Human Rights and the European Social Charter, Council of Europe, 1996, p. 172*).

Jautājumā par prokuratūras statusa ietekmi kriminālprocesā Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē vērojama atšķirīga pieeja. No vienas puses, kā to pamatoti norādīja Saeimas pārstāvis, tiesa ir konstatējusi, ka prokuratūras ietvaros dažādām struktūrvienībām var būt atšķirīgs statuss un uzdevumi un ka Beļģijas kriminālprocess, kas pieļauj ģenerālprokurora piedalīšanos kasācijas instances tiesas apspriedē, neaizskar apsūdzētajai personai ECTK 6. panta pirmajā daļā garantētās tiesības [*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1970. gada 17. janvāra spriedumu Delkorta (Delcourt) lietā*]. No otras puses, citā spriedumā, saglabājot spēkā iepriekšējo viedokli, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir konstatējusi, ka konkrētās lietas apstākļos tas, ka apsūdzētajam nav bijusi iespēja atbildēt uz ģenerālprokurora viedokli, atzīstams par ECTK 6. panta pirmās daļas pārkāpumu [*sk. Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1991. gada 30. oktobra spriedumu Borgera (Borgers) lietā*].

Latvijas prokuratūra saskaņā ar Prokuratūras likuma 1. panta pirmo daļu “ir tiesu varas institūcija, kas patstāvīgi veic uzraudzību pār likumības ievērošanu šajā likumā noteiktās kompetences ietvaros”. Kā pamatoti tiesas sēdē norādīja Saeimas pārstāvis, Latvijas likumdevējs prokuratūrai noteicis zināmā mērā divējādas funkcijas. No vienas puses, atbilstoši Prokuratūras likuma 4. panta 4. punktam prokuratūra “uztur valsts apsūdzību”, savukārt

atbilstoši minētā panta 6. punktam tā “likumā noteiktajā kārtībā aizsargā personu un valsts tiesības un likumīgās intereses”.

Tādējādi nav pamatots pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka prokuratūra ikvienā gadījumā, arī izlemjot jautājumus, kas saistīti ar jaunatklātiem apstākļiem vai uzraudzības protesta iesniegšanu, rīkojas tikai kā apsūdzētājs.

8. Kā atzīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā taisnīga tiesas procesa garantijas nav uzskaitītas izsmēloši. Tādēļ, lai noskaidrotu Satversmes 92. panta jēgu, tas jāaplūko sasaistē ar citām Satversmes normām un principiem, pirmām kārtām tiesiskas valsts principu.

Būtiska tiesiskas valsts principa sastāvdaļa ir tiesiskā stabilitāte. Tā citastarp prasa ne vien noregulētu tiesvedības procesu, bet arī tādu tā noslēgumu, kas ir tiesiski noturīgs. Vienlaikus tiesiskas valsts princips prasa, lai kriminālprocesa rezultāts būtu arī taisnīgs, proti, lai personas netiktu notiesātas par tādiem noziedzīgiem nodarījumiem, kurus tās nav izdarījušas, un lai personas, kas izdarījušas noziedzīgus nodarījumus, tiktu atbilstoši notiesātas.

Kā pamatoti tiesas sēdē atzina Saeimas pārstāvis, apstrīdētās normas attiecas uz jomu, kurā “saduras” tiesību stabilitātes princips un taisnīguma princips un ir jāmeklē to savstarpējais līdzsvars. Arī citu valstu konstitucionālo tiesu praksē atzīts, ka tiesiskas valsts princips ietver sevī gan taisnīgumu, gan tiesisko stabilitāti. Tiesiskās stabilitātes princips bieži nonāk pretrunā ar prasību pēc taisnīguma. Šo strīdu katrā konkrētajā gadījumā izlemt vai nu par labu tiesiskajai stabilitātei, vai par labu taisnīgumam – tas galvenokārt ir likumdevēja uzdevums. Tiesvedības atjaunošana lietā, kas pabeigta ar spēkā stājušos nolēmumu, ir tipiska šā

strīda izpaušme. Kriminālprocesuālās procedūras – tiesvedības atjaunošana lietā – funkcija ir atrisināt strīdu starp taisnīguma un tiesiskās stabilitātes principiem, kas abi vienlaikus ir izsecināmi no tiesiskas valsts idejas. Ir pieļaujami, ka taisnīguma labad tiek laužts tiesiskās stabilitātes princips (*sk. Vācijas Federālās Konstitucionālās tiesas 1967. gada 8. novembra spriedumu lietā nr. 1BvR60/66 un 1994. gada 7. septembra spriedumu lietā nr. 2BvR 2093/93*).

Lai nodrošinātu tiesiskas valsts principa realizāciju, citastarp nepieciešams atrisināt strīdu starp tiesisko stabilitāti un taisnīgumu. Šo uzdevumu veic tiesību normas, kas noteiktos gadījumos pieļauj tādu lietu jaunu izskatīšanu, kurās ir spēkā stājušies tiesas nolēmumi. Ja minētās normas nenasniedz noteikto mērķi – saprātīgi atrisināt konfliktu starp taisnīgumu un tiesisko paļāvību –, tās kļūst neefektīvas. Tas ir pretrunā ar Satversmē nostiprināto tiesiskas valsts principu. Tomēr, meklējot līdzsvaru un minētā strīda risinājumu, likumdevējam ir plašas manevra iespējas.

9. Gan pieteikuma iesniedzējs, gan institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu, gan pieaicinātā persona ir vienisprātis, ka tiesas kļūdas var rasties un tāpēc jāparedz kārtība, kādā tās labot. Šā mērķa sasniegšanai Kriminālprocesa kodeksā atjaunota iespēja iesniegt protestu uzraudzības kārtībā. Likumdevējs to noteicis kā pagaidu risinājumu. Proti, uzraudzības kārtība vispirms no KPK izslēgta, bet pēc tam atjaunota, turklāt atjaunota Pārejas noteikumos un ar piebildi, ka tā darbojas tikai līdz jaunā kriminālprocesa kodeksa spēkā stāšanās dienai. Faktiski tā balstās uz uzraudzības institūtu, kas attīstījies padomju kriminālprocesā un nav izplatīts demokrātiskajās valstīs. Minētās normas bija veidotas tādējādi, ka prokuratūras un tiesu varas augstākās amatpersonas bija tiesīgas pēc savas iniciatīvas ierosināt lemt par jau izspriestu lietu izskatīšanu no jauna. Šāds

risinājums bija piemērots valstij, kur nepastāvēja neatkarīga tiesu vara, taču ir problemātiski realizējams demokrātiskā tiesiskā valstī, kur tiesai jāizspriež citu personu iesniegtas lietas. Savukārt gadījumi, kad tiesa ko uzsāk pēc savas iniciatīvas, ir stingri ierobežoti.

Kā izriet no pieteikuma, tajā tiek apstrīdēts Pārejas noteikumu 3. punkts daļā, kas attiecas uz prokuratūras tiesībām. Tas ir, netiek apstrīdēta tā šā punkta norma, kas noteic, ka protestu uzraudzības kārtībā Pārejas noteikumu 2. punkta 1. apakšpunktā noteiktajā gadījumā ir tiesības iesniegt Augstākās tiesas priekšsēdētājam un viņa vietniekiem.

Apstrīdēta tiek Pārejas noteikumu 3. punkta norma, kas noteic, ka Pārejas noteikumu 2. punkta 2. un 3. apakšpunktā noteiktajos gadījumos protestu uzraudzības kārtībā ir tiesības iesniegt ģenerālprokuroram un Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokuroram. Pārejas noteikumu 2. punkta 2. apakšpunkts attiecas uz lietām, kas izspriestas pirms 1995. gada 1. oktobra. Ņemot vērā laiku, kas pagājis kopš minētā datuma, šā punkta aktualitāte ir minimāla.

3. apakšpunkts savukārt attiecas uz lietām, kas izspriestas trīspakāpju tiesu sistēmas ietvaros. Šajā gadījumā uzraudzības būtību raksturo G. Kūtra minētais apzīmējums “nokavētā kasācija”. Kā redzams no Pārejas noteikumu 3. punkta, protestu uzraudzības kārtībā var iesniegt tajos pašos gadījumos, kuros var iesniegt kasācijas sūdzību. Turklāt tā paredzēta visās lietās neatkarīgi no to nozīmīguma un pieļautās būtiskās kļūdas seku smaguma. Šo “nokavēto kasāciju” var realizēt tikai augstas prokuratūras amatpersonas – ģenerālprokurors vai Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta virsprokurors.

No vienas puses, šī situācija atsevišķos gadījumos var traucēt realizēt taisnīguma principu, ja tiesa pieļāvusi kļūdu, piemēram, balstoties uz prokurora viedokli.

Tomēr, no otras puses, pastāvošās uzraudzības kārtības ietvaros citi risinājumi vēl vairāk neatbilstu tiesiskas valsts principam. Atceļot apstrīdētās Pārejas noteikumu normas, KPK 31. nodaļa arī attiecībā uz personām, kas tiesīgas iesniegt uzraudzības protestu, būtu spēkā tādā redakcijā, kādā tā bija 1995. gada 1. oktobrī. Tādējādi tiesības iesniegt uzraudzības protestu iegūtu Augstākās tiesas priekšsēdētājs un viņa vietnieki. Šāda situācija neatbilstu Augstākās tiesas funkcijām. Savukārt, pieļaujot iesniegt uzraudzības protestu tām pašām personām, kas tiesīgas iesniegt kasācijas sūdzību, tiktu radīta vēl viena, turklāt laika ziņā neierobežota kasācijas instance. Tas būtu pretrunā ar tiesiskās stabilitātes principu, jo apdraudētu tiesas spriedumu noturīgumu.

Demokrātiskās un tiesiskās valstīs lietas jaunas caurlūkošanas nosacījumos uzsvars tiek likts ne vien uz augstu amatpersonu lēmumiem visos iespējamajos gadījumos, bet arī uz sīki izstrādātiem kritērijiem, kas tad, ja iespējamā pieļautā kļūda īpaši smagi skar personu, dod tiesības šai personai pašai vai ar zvērināta advokāta starpniecību atkārtoti vērsties tiesā. Tomēr šāda kārtība prasa procesuālu normu izstrādāšanu, kas nav Satversmes tiesas kompetencē.

10. Valsts cilvēktiesību birojs un Saeima ir vienisprātis, ka krimināllietā var atklāties jauni apstākļi un ka šajos gadījumos pieļaujams un nepieciešams izskatīt krimināllietu no jauna. Viedoklis atšķiras jautājumā par to, kas tiesīgs izlemt, vai šie apstākļi ir, un apšaubīt spēkā stājušos tiesas nolēmumu.

Apstrīdētajos KPK pantos citastarp paredzēts, ka iemesls tiesvedības uzsākšanai krimināllietā ir fizisko un juridisko personu, kā arī to pārstāvju pieteikumi, sabiedrības saziņas līdzekļos sniegtā informācija, kā arī informācija, kas iegūta citas krimināllietas izmeklēšanas vai izskatīšanas

procesā, ja ir KPK 388. panta pirmajā daļā noteiktie apstākļi. Tādējādi, no vienas puses, ir paredzēts, ka prokuroram jārikojas ne vien gadījumos, kad notiesātā persona pati vēršas prokuratūrā, bet arī visos citos gadījumos – neatkarīgi no notiesātās personas iniciatīvas. Turklāt jāņem vērā, ka virknē gadījumu tiesvedība atjaunojama ne vien “par labu” notiesātajam, bet arī “par sliktu” personai, attiecībā uz kuru tiesvedība krimināllietā izbeigta vai kura attaisnota.

Pamatots ir arī Saeimas viedoklis, ka parasti ir jāizdara izmeklēšana, lai konstatētu jaunatklāto apstākļu esamību. Tāpēc nav iebilstams pret to, ka personām jāiesniedz pieteikums prokuroram. Tomēr ir jānošķir divas funkcijas, kas prokuroram paredzētas KPK 32. nodaļā. Proti, no vienas puses, sagatavot materiālus, izmeklēt, noskaidrot, vai ir jauni apstākļi, un, no otras puses, KPK 388. panta 3. punktā noteiktajā gadījumā izvērtēt, vai tie paši par sevi vai kopā ar agrāk konstatētiem apstākļiem pierāda, ka notiesātais nav vainīgs vai izdarījis vieglāku vai smagāku noziegumu nekā tas, par kuru viņš notiesāts. Ir pamatots pieteikuma iesniedzēja viedoklis, ka atsevišķos gadījumos prokuroram varētu būt psiholoģiskas dabas problēmas objektīvi izlemt minēto jautājumu, ja viņš iepriekš uzturējis apsūdzību attiecīgajā lietā. Turklāt jāņem vērā, ka prokuratūras pienākums ir bijis šos apstākļus atklāt savlaicīgi. Nav pamatots Valsts cilvēktiesību biroja uzskats, ka ikviena prokurora viedoklis ir neobjektīvs *a priori*.

Tas, ka tas pats prokurors, kurš uzturējis apsūdzību lietā, nav tiesīgs līdz galam izlemt jautājumu, vai lietā ir jaunatklāti apstākļi, izriet no kriminālprocesa principiem. Tomēr, lai nevarētu rasties iespāids, ka prokuratūra nav pietiekami objektīva, būtu nopietni apsverams šā jautājuma risinājums citās KPK normās vai Prokuratūras likumā.

Tomēr, kamēr KPK nav paredzēta kāda cita kārtība lietas jaunai izskatīšanai gadījumos, kad ir jaunatklāti apstākļi, apstrīdēto normu

izslēgšana no KPK radītu situāciju, kas apgrūtinātu izskatīt lietas šādā kārtībā vispār. Un tas būtu vēl lielāks šķērslis taisnīguma principa realizācijai.

Tādējādi apstrīdētās KPK un Pārejas noteikumu normas nav uzskatāmas par efektīvāko un labāko iespējamo variantu, lai saprātīgi atrisinātu strīdu starp taisnīguma principu un tiesiskās stabilitātes principu. Pagaidām spēkā esošā KPK noteiktais līdzsvars starp minētajiem principiem nav izjaukts tik lielā mērā, lai minētās normas būtu pretrunā ar Satversmi.

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 30. - 32. pantu, Satversmes tiesa

n o s p r i e d a :

Atzīt, ka Latvijas Kriminālprocesa kodeksa 390.-392.² pants un 1997. gada 20. februāra likuma “Grozījumi Latvijas Kriminālprocesa kodeksā” pārejas noteikumu 3. punkts atbilst Latvijas Republikas Satversmes 92. pantam.

Spriedums ir galīgs un nepārsūdzams.

Spriedums pasludināts Rīgā 2002. gada 5. martā.

Tiesas sēdes priekšsēdētājs

A. Endziņš